

A mentorálás szerepe az alternatív iskolák pedagógiai gyakorlatában

Langerné Buchwald Judit

ELTE PPK

Alternatív iskolák mint az „n-dik esély” iskolái

Az **„n-edik esély iskolái”** Magyarországon (Mayer, 2006) mint a Belvárosi Tanoda, Burattino Iskola, Zöld Kakas Líceum (Havas, 2004) jelentős szerepet játszanak az iskolai hátrányok, kudarcok kompenzálásában és a korai iskolaelhagyás megelőzésében és lehetőséget biztosítanak azoknak a fiataloknak és gyerekeknek az általános és középiskolai végzettség megszerzésére, akik a hagyományos köznevelési intézményekben nem tudták megállni a helyüket. Ezt a feladatot és célkiűzést gyakran egymástól eltérő, változatos oktatási és nevelési módszerekkel valósítják meg pedagógiai gyakorlatukban (Langerné Buchwald, 2017).

A kutatás célkitűzése

Kutatásunk során a Belvárosi Tanoda, A Burattino Iskola és a Zöld Kakas Líceum pedagógiai programjainak elemzésén keresztül arra kerestük a választ, hogy melyek azok a sajátos oktatási és nevelési módszerek, melyek hatékonyan működnek a hátrányos helyzetű tanulók élet- és tanulástámogatásában, mentorálásában, milyen elvárásaik vannak az iskolájukban dolgozó pedagógusokkal szemben, melyek azok a környezeti és oktatásszervezési tényezők, amelyek lehetővé teszik az individuálpedagógia alkalmazását, az egyénre szabott fejlesztést és tanulást.

Belvárosi Tanoda

A **Belvárosi Tanoda** célcsoportját középiskolát megkezdett, de abból különböző okokból kimaradt, kallódó, deviáns életvezetésű fiatalok képezik. Pedagógiai módszerét az eklektikusság jellemzi, a tanuló individuális igényeit és szükségleteit középpontba helyező - komplex – módszer alkalmaznak, amely magában foglalja a gondozást, esetkezelést, a képzést, tanulást és a szabadidős tevékenységek szervezését és lebonyolítását.

A **tanárok segítő személyek**, a segítés a diák életének minden területére kiterjedhet. A tanítás-tanulás folyamatot is segítségadásként értelmezik, s azt stábba szerveződve végzik.

A mentorálás formája a **segítő pármunka**, amelynek keretében a tanári stáb egy tagja a diákkal segítő kapcsolatot épít ki és tart fenn, tehát egy tanulónak egy mentora van. Az **egyéni beszélgetés**, ahol a diáknak lehetősége van arra, hogy mind **tanulmányi előrehaladását**, megakadását értékelje, mind **magánéleti problémáit** megbeszélje a segítőjével, formálisan is megjelenik az órarenden heti egyszeri alkalommal, de ettől függetlenül a tanuló igényeihez, szükségleteihez alkalmazkodva, lehet ritkábban is, illetve hetente több alkalommal is. A **segítőt** a diák választja, és az **„a személy, akit a diák a stábtagok közül legjobban bizalmába fogadott”**.

A tutorálás formája a **személyre szabott tanulási program**, melynek alapját „nem a tananyag és az életkor, hanem az egyéni tudásszint, a képességek és az érdeklődés, valamint az adott tanár személyes, tantárgyán belüli elvárásai” adják. A személyre szabott tanulási program megvalósításának fontos módszere a **szerződéses rendszer**. A Tanoda minden diákkal szerződést köt éves munkájára és a kölcsönös elvárásokra vonatkozóan, melynek tartalmát a segítővel közösen alakítják ki. Tartalmazza a nem teljesítés következményeit és bármely fél kezdeményezésére módosítható.

Burattino Iskola

A **Burattino Iskola** célcsoportja a halmozottan hátrányos helyzetű, rászoruló gyermekek, akik számára esélyt teremtenek a tanulmányaik elvégzéséhez. Kiemelten foglalkozik a **cigány nemzetiséghez tartozó gyerekek** nevelésével, és specialitása a kizárólag magyar nyelven szervezett roma kisebbségi nevelés. A cigánygyermek iskolai kudarcainak megszüntetéséhez olyan oktatási keretet teremtenek, amely minden gyermek otthonról hozott tudását és kultúráját értékként jeleníti meg, tudatosan alakítja ki az elfogadó környezetet.

Ennek megvalósítására az iskola a pedagógiai tevékenysége során előtérbe helyezi az **egyéni bánásmódot lehetővé tevő nevelési módszereket**. Nem a tanuló teljesítményére helyezi a hangsúlyt, hanem személyére. A gyermek lényét, mint alakítható egészet kívánja fejleszteni.

Fontos követelmény a **tanártól** „a tanuló elfogadása, a bizalom, a szeretet, az empátia, az életkorak megfelelő követelmények támasztása, a feladatok elvégzésének ellenőrzése és a gyermek, tanuló fejlődését biztosító sokoldalú, a követelményekhez igazodó értékelés”. Cél a **kultúraazonos nevelés** megvalósítása, ezért romapedagógiában jártas pedagógiai asszisztenseket is alkalmaznak.

Minden tanár egyben mentor is, **személyes, bizalmi kapcsolatot** alakít ki a tanulókkal, így bárkihez fordulhatnak problémáikkal. Sajátossága az **osztályfőnöki párendszer**. Minden osztálynak két osztályfőnöke van, **egy férfi és egy nő**. Ezzel céljuk a családi modell helyettesítése és a családi minta közvetítése, mivel a tanulók többsége egyszülős családból származik.

Lemondanak a hagyományos oktatásszervezésről, az **oktatás** egy részét **forgószínpadszerűen** szervezik. A képességeket, érdeklődést és tanulási tempót figyelembe vevő **differenciált tanulásszervezés**, a projektmódszer és a kooperatív tanulás alkalmazása jellemző.

Zöld Kakas Líceum

A **Zöld Kakas** azoknak a „zürös helyzetű” fiataloknak az iskolája, akik a többségi iskolában fennálló keretek között sikertelenek, pedig a tanuláshoz szükséges képességekkel rendelkeznek, és akikben „erőteljes, ám jórészt rejtett és artikulálatlan autonomitás-törekvés él”.

Az iskola célja ennek a tanulóknban rejlő autonomitásra való törekvésének a harmonizálása és érvényesülésének elősegítése. Megvalósítása érdekében a hatalomorientált szervezeti kultúra helyett **ethosz-orientált szervezeti működést** valósítanak meg, a pedagógiai programot pedig a **személyközpontúság** és a **resztoratív szemlélet** jellemzik.

A tényleges oktató-nevelő munka során a tanulókat évfolyamokra osztják, ezek szervezési elve azonban nem a hagyományos osztályfok, hanem „a tanulók sajátosságai, illetve az ezzel harmonizáló tanítási/tanulási koncepció”. Ezek között kiemelt szerepet játszik az u.n. **identifikációs csoport**, melynek vezetőjével kialakult kapcsolat a tanuló hatékony munkájának egyik alapja. A másik fontos szerep **személyes segítővel** fennálló kapcsolatnak jut, amely **kölcsönös választás** útján alakul ki **segítő és segített között**, így minden tanuló számára biztosított az egyéni figyelem és segítség. Az identifikációs csoport vezetője csoportszinten felügyeli az egyes tagok tanulmányi előrehaladását, míg a személyes segítő folyamatosan figyelemmel kíséri segítettje teljes életét.

Tanulásszervezés terén szintén az **individuális igényeket** veszik figyelembe. A tanuló saját maga alakítja ki tanulási útját: tantárgyaikat és csoportjaikat egyénileg választják meg, melyben segítők támogatják őket.

A **tanárok** esetében elsődlegesen az számít, hogy a jelölt **elfogadja a "ZK"-s** tanárok által képviselt **moralitást**, illetve ők is **elfogadják a jelöltet**. A képzettség, a szakmai tudás és a tapasztalat másodlagos.

Irodalom

- Havas Eszter (2004): Az alternatív iskolák tanulói. Új Pedagógiai Szemle. 2004/1
- Langerné Buchwald Judit (2017): Alternatív pedagógiai tanulmányok. Celldömölk, Magánkiadás.
- Mayer József (2006): Az első, a második és az n-edik iskolai esély. In Új Pedagógiai Szemle 2006/12

Pedagógiai Programok

- Belvárosi Tanoda Pedagógiai Program
<http://www.beltanoda.hu/pedprog/Pedprog2018.06.pdf> [2020.05.19.]
- Burattino Iskola Pedagógiai Program
https://burattino.hu/_files/200002593-35da536ccd/PP%202018.pdf [2020.05.19.]
- Zöld Kakas Líceum Pedagógiai Program
http://www.zoldkakas.hu/wp-content/uploads/zk_pedprog-1.pdf [2020.05.19.]

Képek

- www.beltanodda.hu
- <http://www.karpatokalapitvany.hu/tartalom/smburattino-h-tr-nyos-helyzet-eket-seg-t-iskola-alap-tv-ny-fogd-kezem-es-lyegyenl-s-gi>
- www.facebook.com/zoldkakas